

Dimridåer om gifter i inomhusmiljön

Giftrisen i våra samhällen består vanligen av låga doser av många olika gifter under lång tid. Detta styrks nu av allt fler studier. Börje Wigström ifrågasätter här starkt överläkare Kjell Anderssons och Göran Stridhs sätt att utreda inomhusmiljöer.

Deras råd är baserade på långvarig och omfattande erfarenhet, enligt dem själva.

Då ställer jag frågan: "Vem är det som har ansvaret för att utredningar utförs på rätt sätt?"

Kjell Andersson: "Anledningen till att det kan gå snett när man utreder en byggnad kan naturligtvis variera. Huvudorsaken är alltför låg beställarkompetens bland fastighetsägare, förvaltare och företagsledningar vid typ en dålig inomhusmiljö. Beställaren måste inse att dessa problem är komplicerade och att de ska angripas på ett systematiskt sätt. Orsaken till klagomålen kan ha att göra med fel och brister i byggnaden eller i ventilations-systemet, men kan också ha andra förklaringar. Det kan till exempel också vara så att brukarna själva har engagerat en utredare eftersom den som förvaltar byggnaden inte har tagit deras problem på allvar."*

Detta är rader som jag håller fullständigt med om men jag ser det som om Kjell Andersson och hans utredningsteam inte är konsekventa när det verkligen gäller. Varför följer man inte dessa rader som ovan?

Kjell Andersson: "I många utredningar görs omfattande mätningar av partiklar eller

gaser som hänför sig till mikrobiologisk tillväxt eller kemisk nedbrytning. Typiskt är att resultaten brukar visa låga värden. Trots detta brukar utredaren med sina mätvärden sprida oro och på grundval av resultaten föreslås omfattande åtgärder. Varje utredning som genomförs styrs av utredarens kompetens."

Försiktighetsprincipen

Som svar på det här är det försiktighetsprincipen som skall få utrymme att verka.

"Typiskt är att resultaten brukar visa låga värden", säger Kjell Andersson. Vad han inte förstår är att låga doser under lång tid är farligare än man tidigare trott. Jag undrar också om Kjell Andersson och Göran Stridh förstår hur farligt formaldehyd, acetaldehyd och akrolein är även i låga uppmätta värden. Eftersom formaldehyd kan ge cancer och acetaldehyd och akrolein misstänks göra det, är det viktigt att försiktighetsprincipen i miljöbalken ges det utrymme som är ett måste när man hanterar aldehyder i inomhusmiljön.

Jag hänvisar till boken "Byggnad med kunskap och moral" av Tony Kronevi där det framgår hur farligt låga doser under lång tid är, kombinerat med samverkan (interaktion) av olika ämnen. Yrkesmedicinska kliniken (YMK) i Örebro med Kjell Andersson i spetsen har anfört att inte ens "gravt, fukt/mögelskadade miljöer kan medföra att en allergisk astma eller annan atopisk sjukdom kan utvecklas". YMK kan knappast sakna kunskaper om allvaret i att sådana miljöer påverkar människors hälsa mycket negativt. Beroende på individen kan reaktionen komma omgående eller ta flera år innan symptomen bryter ut.

Foto: Seier+seier-seier

"Det är brukarna själva som ger det bästa måttet på inomhusmiljön." Det menar överläkare Kjell Andersson som utreder misstänkt sjuka hus. En uppfattning som Börje Wigström kritiserar.

Enligt Kjell Andersson är rapporterad ohälsa svår att koppla till genomförda mätningar och sker ofta utan att man har vare sig medicinsk kompetens eller välgrundad kunskap bakom sina uttalanden.

"Allmän rädsla"

Kjell Andersson och hans medförfattare säger: "Det finns en allmän rädsla för mögel som inte har täckning i den medicinska litteraturen. Även om det förekommer omfattande mögelväxt inuti konstruktionen är alltid förekomsten av mögelsporer i luften låg och man behöver inte befara risk för sensibilisering." Detta är i sanning en märklig sammanfattning av någon som säger sig ha kompetensen att utvärdera och bedöma den här problematiken.

I Sydsvenskan 2003-05-13 stod följande: "Miljonprogrammets bostäder är inte hälsovåd-

liga. Det visar en omfattande undersökning i tre av Helsingborgshems bostadsområden. Många uppger trötthet, huvudvärk och irritationer i näsan, men bara fåtalet kopplar besvären till lägenheten. Det är slående lite symtom som de boende relaterar till bostaden, säger överläkare Kjell Andersson som svarar för undersökningen."

Hör och häpna när Kjell Andersson säger så här: "Det är brukarna själva som ger det bästa måttet på inomhusmiljön." Dessutom säger han så här: "Man kan inte bara sätta upp mätutrustningar." Vad nu Kjell Andersson menar med att bara sätta upp mätutrustningar. De seriösa företag jag har haft kontakt med menar att exempelvis en riktad provmätning i en sjuk inomhusmiljö kan ge svar på vilka ämnen som kontaminerar bostaden och är en risk för de boende.

Dessutom säger Kjell Andersson, det här också i den enkätundersökning som gjordes för Helsingborgshem: "Att hälsotillståndet inte är särskilt gott bland de omkring 6 500 boende i de tre bostadsområden som gjordes i Helsingborg är alldeles klart. 30 procent uppger att de lider av trötthet, 20 procent är tunga i huvudet eller har huvudvärk och nästan lika många redogör för någon form av problem med slemhinnorna. Men samtidigt är det bara några få eller som mest 5 procent som kopplar besvären till bostaden."

Kjell Andersson säger dessutom: "Vi har frångått barn och ungdomsenkäter då de sällan eller aldrig tillför något. Erfarenheter från liknande enkäter visar att endast ett försumbart antal barn och ungdomar säger sig uppleva problem till själva bostaden."

Bekräftar okunskap

Kjell Andersson på YMK i Örebro är i absolut högsta grad involverad i det som händer i

våra inomhusmiljöer när han medvetet eller omedvetet bekräftar att kunskap och moral aldrig har varit lägre.

Civilingenjör Hans Lönn säger: "Det beklagliga är att myndigheterna gör allt för att stoppa allting under mattan istället för att bejaka problemen och vidta åtgärder."

Göran Stridh på Regionsjukhuset i Örebro fick ett forskningsanslag på 1 080 000 kr 1997 som innebar att han skulle göra en studie kring hälsa och inomhusmiljö. Kjell Andersson som är Göran Stridhs vapendragare fick likaså ett forskningsbidrag på 128 000 kr som också är en forskning kring hälsa och inomhusmiljö. Då undrar man vad man har fått ut av den här forskningen och vilka redovisade resultat man kan lägga fram? Med tanke på de stora summor pengar som har lagts ner på forskning kring hälsa och inomhusmiljö önskar man bättre svar på vad som framkommit av undersökningar i olika beställningsuppdrag.

Nu har även Socialstyrelsen kommit med en utredning "Kemiska ämnen i inomhusmiljön" vars slutsatser överensstämmer med Tony Kronevis och där denna kunskap har framförts i flera rättsprocesser som har lagt grunden till flera vunnna rättsprocesser bland annat mot Kjell Andersson och Göran Stridh.

Låga doser kan leda till skador, ibland allvarligare än vid enstaka höga doser. Det beror på, bland annat att höga doser kan utlösa skyddsmekanismer hos kroppen och celler, vilket låga doser inte gör. Giftrisen i våra samhällen består vanligen inte av enstaka gifter i höga doser, utan av låga doser av många olika gifter under lång tid.

Börje Wigström

*Citat utan källhänvisning i texten kommer från artikeln Teknik och Bygg nr 5/05